

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

ZVAH: Zelfrapportage vragenlijst voor aandachtsproblemen en hyperactiviteit (16–25 jaar)

D. Baeyens, L. Van Dyck, C. Broothaerts, M. Danckaerts, & S. Kooij (2012)
Leuven: Acco
160 pagina's
ISBN 9789033484032

Je kunt je afvragen of het boek van Baeyens en collega's echt in de TvN-rubriek 'Boekbesprekingen' thuis hoort. De inhoud wijkt in ieder geval sterk af van de inhoud van de boeken die doorgaans in deze rubriek besproken worden. Het boek is namelijk een bundeling van 1) een vragenlijst, 2) een bijbehorende handleiding (inclusief bespreking psychometrische kwaliteiten) en 3) een toegangscode en een link waarmee de vragenlijst digitaal gescoord kan worden.

De vragenlijst waar het hier om gaat is de Zelfrapportage Vragenlijst voor Aandachtsproblemen en Hyperactiviteit (ZVAH). De titel van de lijst weerspiegelt het concept dat de auteurs met deze lijst pretenderen te meten - althans ten dele. Er blijkt namelijk niet alleen een zelfrapportagelijst in het boek opgenomen te zijn (zoals de titel doet vermoeden), maar ook een versie van de vragenlijst die ingevuld kan worden door bijvoorbeeld een partner (heteroanamnese). Ook zijn de psychometrische kwaliteiten van beide lijsten onderzocht. Deze partnerversie is een mooie aanvulling. Met de afname van beide lijsten verkrijgt de gebruiker namelijk een completer plaatje van de cognities en gedragingen van een persoon. Let wel: deze lijsten dienen, zoals de auteurs ook benadrukken, enkel ter onderbouwing van het klinisch oordeel van de gedragsdeskundige en dienen beoordeeld te worden in combinatie met andere onderzoeksmethoden.

De auteurs richten zich in hun onderzoek naar de psychometrische kwaliteiten van het instrument met name op Vlaamse (jong)volwassenen in de leeftijdsrange van 16 tot 25 jaar. De eerste vraag die daarbij rijst is: waarom hebben de auteurs voor deze beperkte doelgroep gekozen? En waarom hebben zij niet ook 25-plussers met de vragenlijst onderzocht? De keuze in dezen wordt in de handleiding helaas niet tot nauwelijks toegelicht. Hoewel het een nobel streven is om meer systematisch naar ADHD-

kenmerken bij (jong)volwassenen te kijken - er zijn namelijk nog altijd relatief weinig psychometrisch goede instrumenten in deze leeftijdsgroep beschikbaar -, zou het mooi geweest zijn als de auteurs óf aanvullend de psychometrische kwaliteiten van het instrument bij afname bij oudere volwassenen hadden bestudeerd óf de rationale achter hun keuze om alleen zestien tot 25 jarigen mee te nemen, hadden uitgewerkt.

De tweede vraag die rijst is: hoe verhoudt deze vragenlijst zich tot andere instrumenten die in het Nederlands taalgebied gebruikt worden ter onderbouwing van de diagnostiek van aandachtsproblemen met of zonder hyperactiviteit? De ZVAH is een bewerking van de in 2005 in Nederland uitgebrachte *Zelfrapportage Vragenlijst voor Aandachtsproblemen en Hyperactiviteit* (ontwikkeld door Sandra Kooij en Jan Buitelaar - beiden hebben inmiddels hun sporen verdiend op het gebied van ADHD in Nederland). De lijsten verschillen echter op een aantal punten.

Zelfrapportagelijst, aangevuld met heteroanamnese en een psychometrisch onderzoek

Ten eerste stelt de oorspronkelijke versie van de vragenlijst dat de persoon met (een vermoeden van) ADHD de lijst tweemaal zelf dient in te vullen, namelijk eenmaal ter beoordeling van het gedrag gedurende de afgelopen zes maanden en eenmaal ter beoordeling van het gedrag als kind (nul tot twaalf jaar). Hiermee wordt een beeld verkregen van de persistentie van ADHD-symptomen, conform de DSM-IV-TR-criteria voor ADHD. Op basis van de oorspronkelijke versie kunnen dan per afname twee subschalen berekend worden, namelijk een score op een aandachtsproblemenschaal en een score op een hyperactiviteit/impulsiviteitsschaal. Deze worden vervolgens 'categorisch' verwerkt, waarbij een score 0 (nooit of zelden) of 1 (soms) als 'de symptoombeschrijving is afwezig' beoordeeld worden en een score 2 (vaak) of 3 (erg vaak) als 'de symptoombeschrijving is aanwezig' gedefinieerd worden. In de bewerkte versie wordt de persoon met (een vermoeden van) ADHD wederom gevraagd de lijst tweemaal in te vullen (beoordeling gedrag kindertijd en recent gedrag), maar in deze versie worden bovengenoemde symptoombeschrijvingen (of subschalen) meer dimensioneel benaderd (namelijk als een sommatie van alle items per subschaal). Dit is mijns inziens passend bij de huidige wijze van kijken naar ADHD-symptomen.

Een tweede verschil tussen de twee versies betreft de eerder besproken toevoeging van een lijst die

iemand uit de omgeving (ouders bijvoorbeeld) kan invullen. Ten derde richt het onderzoek naar de psychometrische kwaliteiten van de nieuwe versie van de ZVAH zich enkel op mensen woonachtig in Vlaanderen (de oorspronkelijke lijst was primair genormeerd op mensen woonachtig in Nederland). In hoeverre de bevindingen omtrent betrouwbaarheid, validiteit en normering, zoals beschreven in dit boek, toepasbaar zijn op de Nederlandse jongvolwassenen is dan ook niet te beoordelen. De auteurs stellen dat de prevalentiecijfers van ADHD in Vlaanderen (4,1%) relatief hoger liggen dan de prevalentiecijfers elders in de wereld (3,4%). Echter, de vraag is of de Nederlandse prevalentiecijfers sterk verschillen van die verkregen in Vlaanderen en als dat zo is, waar dat verschil door veroorzaakt wordt. Samenvattend: zoals eerder gemeld betreft het hier een (officiële) versie van een vragenlijst ter signalering/screening van ADHD-problematiek bij jongvolwassenen. De inhoudelijke beoordeling van de psychometrische kwaliteiten van de vragenlijst (zoals:

zijn de normgroepen groot genoeg en representatief, is het instrument betrouwbaar en valide?) dient te geschieden door de desbetreffende (Nederlandse of Vlaamse) commissies voor testangelegenheden. Dit zou ik sterk aanbevelen zelfs, daar ik denk dat het werkveld nog altijd behoefte heeft aan goede instrumenten in dezen. Let wel: de vragenlijst is gebaseerd op de meest recent gepubliceerde versie van de DSM (namelijk de DSM-IV-TR). Zoals bekend, verwacht de APA dat zij in mei 2013 met een nieuwe versie komen. De voorlopige plannen laten zien dat de criteria behorende bij ADHD sterk gaan wijzigen, namelijk 1) dat er meer criteria ter classificatie van impulsregulatieproblemen opgenomen worden in het classificatiesysteem en 2) dat er twee subtypes van aandachtsproblematiek gaan komen. De vraag is wat dit doet met de bruikbaarheid van beschikbare 'ADHD-screeningsinstrumenten', maar de toekomst zal dat moeten uitwijzen.

Petra Hurks

Cognitieve neuropsychiatrie

Paul Eling, Lydia Krabbendam, André Aleman (redactie)

In dit volledig herziene overzichtswerk wordt een verband gelegd tussen de psychiatrische symptomen, cognitieve processen en patronen van hersenactiviteit. De cognitieve psychologie kan een bijdrage leveren aan de analyse van dergelijke processen.

De auteurs behandelen een heel scala aan psychiatrische stoornissen, verdeeld over de verschillende domeinen (waarnemen, gevoel, denken en doen). *Cognitieve neuropsychiatrie* bevat een up-to-date internationaal overzicht, van de interpretatie van psychiatrische symptomen en beelden in termen van cognitieve functies.

ISBN 9789461051967 | € 54,50

Boom www.uitgeverijboom.nl